

מ"ל ועורכת: סיגל בן-ארצי ■ עריכה: מיכל חביב ■ המערכת: זהבית 4 יבנה ■ טל. 03-6354484-03 פקס. 050-6812066
ג'ליון 393 ■ טז' כסלו תשס"ז-כג' כסלו תשס"ז ■ 14.12.2006-7.12.2006 ■ 6 עמודים ■ משוגר למנויים בלבד

מנהל אגף שח"ר; למשה"ח אין נתונים על היקף הנשירה מבתי"ס בצפון

שמואל דוד, דיווח לוועדה, כי 28% מהתלמידים במגזר הבדואי בנגב אינם מגיעים לכיתה י"ב. לדבריו, המגזר הבדואי בדרום היה צריך לקבל 41.5 תקנים לקב"סים, אך בפועל ניתנו לו עד כה ארבעה וחצי תקנים בלבד. לדבריו, רק בעקבות תביעה לבג"צ קיבל לאחרונה המגזר הבדואי חמישה וחצי תקנים נוספים. ועדת החינוך הודיעה, כי היא מצפה ממשלה"ח לקחת על עצמו את האחריות הכוללת לנשירה ואת הפיקוח עליה. הוועדה דרשה ממשלה"ח וממרכז השלטון המקומי להעביר אליה בתוך חודש תוכניות לטיפול בנשירה במגזר הבדואי בדרום ובקרב העולים החדשים. כמו כן דרשה הוועדה ממשלה"ח להגדיל את מערך הקב"סים בהתאם להמלצות מבקר המדינה.

על פי דו"ח הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, שהתפרסם השבוע, כ-28% מקרב בעלי התיקים הפליליים, שהם בני 20 ומטה, נשרו מבתי"ס שבפיקוח משה"ח בגיל 14.

אגף אחד במשרד כאחראי לטיפול בכל נושא הנשירה, נמסר ממשלה"ח כי קיים פורום נשירה, שבו מרוכזים כל גורמי המשרד העוסקים בנשירה והוא מתכנס אחת לחודש. בראש הפורום עומד מנכ"ל משה"ח, שמואל אבואב.

בישיבת ועדת החינוך נמסרו גם נתונים סותרים לגבי הנשירה בחינוך העל יסודי במגזר הערבי; חבר הכנסת ברכה טען, כי שיעור הנשירה בקרב התלמידים הערבים עלה בשנים האחרונות מ-4.5% ל-10%. לעומתו טען מנהל המחלקה לביקור סדיר ולמניעת נשירה במשה"ח, מוטי בנאו, כי כיום קיימת בבתי"ס במגזר הערבי נשירה של 5% בלבד. בנאו הוסיף, כי לאחרונה מונה לעמוד בראשות צוות משימה שיעסוק בשלוש השנים הבאות בטיפול בנשירה. לדבריו יוקמו בקרוב גם צוותים מחוזיים לטיפול בנשירה וועדות התמדה בבתי"ס.

נציג ארגון שתי"ל של הקרן החדשה לישראל,

משה"ח מפעיל את התוכנית לשיקום מערכת החינוך בצפון מבלי שיהיו בידי נתונים עדכניים על היקף הנשירה באזור זה, כך עלה בדיון בנושא הנשירה, שקיימה בשבוע שעבר ועדת החינוך של הכנסת. במהלך הדיון אמר מנהל אגף שח"ר, ד"ר אבי לוי, כי למשה"ח אין נתונים על היקף הנשירה מבתי"ס בצפון. לוי הוסיף, כי על הנשירה בצפון הוא שמע רק משמועות. לדבריו, הסיבה למחסור בנתונים היא שגופים רבים מטפלים בנשירת תלמידים, וגם במשה"ח מפוזר הטיפול בנושא במספר אגפים. חבר הכנסת מוחמד ברכה, טען בישיבה, כי על פי מידע שנמסר לו, נשרו מאות תלמידים מבתי"ס העל יסודיים בצפון בעקבות המלחמה.

בתגובה לשאלת קו לחינוך בנושא זה ובניגוד לדברי ראש אגף שח"ר, נמסר ממשלה"ח כי ישנם נתונים במשרד על היקף הנשירה בצפון. בתשובה לשאלה מדוע לא ממונה

הסתדרות המורים; מתרחבת העסקת מורים באמצעות חוזים אישיים

גרועים יותר ויותר מדי שנה ואין לו אפילו זכויות סוציאליות בסיסיות. יש לציין שתוכנית הילה ממומנת על ידי משה"ח.

נציגי מרכז השלטון המקומי אמרו לוועדה, כי תופעת העסקת מורים בחוזה אישי אמנם קיימת בשלטון המקומי. לטענתם נובעת התופעה מחוסר הגמישות של ארגוני המורים, שאינם מאפשרת פיטורי מורים שתפקודם לקוי.

לעומת זאת אמר מנהל אגף בכיר לכוח אדם בהוראה במשה"ח, ציון שבת, כי משה"ח הודיע לבעליות החינוך (השלטון המקומי ורשתות החינוך) שאסור להעסיק מורים בתנאים מפלים, והדבר נפסק.

רק עבור שעות הוראה בפועל. כמו כן, לא נצברים בדרך כלל למורים זכויות לפנסיה ותנאים סוציאליים נוספים. לדבריו, מסיבה זו דרשו ארגוני המורים, כי המורים העובדים במסגרת יום לימודים ארוך ב-34 יישובי תוכנית הניסוי, יועסקו ישירות על ידי משה"ח ולא על ידי הקרנות או השלטון המקומי.

בפני ועדת החינוך של הכנסת, שדנה בשבוע שעבר בנושא העסקת מורים באמצעות חוזים אישיים וחברות קבלניות, הופיע בעילום שם מורה המועסק כבר 14 שנים בתוכנית הילה באחת הרשויות המקומיות. לדברי המורה, תנאי העסקה שלו נהיים

השנה התרחבה מאוד העסקת מורים באמצעות חוזים אישיים על ידי השלטון המקומי, הקרנות הגדולות ועמותות ההורים, כך אומר לקו לחינוך ממלא מקום מזכ"ל הסתדרות המורים, גד דעי. להערכתו, אלפי מורים בעלי רישיון הוראה מועסקים בישראל במסגרת כזאת בחינוך המוכר שאינו רשמי ובחינוך הציבורי. דעי מוסיף, כי מאות מורים מועסקים בחוזים אישיים על ידי הקרנות הגדולות במסגרת תוכניות העשרה ותל"ן, המשולבות בתוך יום הלימודים הרגיל, או מייד אחריו, בבתי"ס הממלכתיים. דעי טוען, כי המורים המועסקים במסגרות אלו מקבלים אמנם שכר על פי דרגה וותק, אך

גם תוכנית העבודה של מחוז מרכז הועלתה לאינטרנט

שקבע המחוז למטרה זו. המדד הנדרש להצלחה בהשגת המטרה הוא עלייה של 3% לפחות בהישגי התלמידים בבגרות ובמיצ"ב בבתי"ס הערביים במחוז. תוכנית העבודה כוללת גם נתונים כמותיים על בתי"ס, המורים והתלמידים בכל חטיבת גיל, ועל הרשויות המקומיות במחוז. למחוז המרכז קדם מחוז חיפה, שהעלה תוכנית עבודה מפורטת לאתרו כבר לפני למעלה מחודש. כתובת תוכנית העבודה; http://www.education.gov.il/merkaz/t och_a2005.htm

למשל, אחת ממטרות העל בחינוך העל יסודי במחוז היא שיפור ההישגים בבגרות. היעדים שנקבעו למטרה זו הם; העלאת מספר הזכאים לבגרות ושיפור איכות התעודה. מדד ההצלחה הוא שיפור ההישגים בבגרות בשנתיים הקרובות בכיתות הרגילות ב-2% ובכיתות מב"ר - ב-50%. בתוכנית העבודה ניתן למצוא גם מטרות על נפרדות למגזר הממלכתי-דתי ולמגזר הערבי במחוז. כך, למשל, הוגדרה למגזר הערבי מטרת העל של העלאת ההישגים במיצ"ב ובבגרות. בתוכנית מצוינת רשימה של יעדים

בסוף החודש שעבר הועלתה לאתר מחוז מרכז במשה"ח תוכנית העבודה המחוזית המפורטת של המחוז לשנים תשס"ז-תשס"ח. התוכנית הוכנה על ידי מתאמי שכבות הגיל והמפקחים המקצועיים והכוללים של המחוז. תוכנית העבודה מחולקת על פי חטיבות הגיל. בכל חטיבת גיל הוגדרו מטרות על בתחומים פדגוגיים וערכיים שונים. בכל אחת ממטרות העל מפורטים; היעדים, המורים, המנהלים או היועצים, שיהיו אחראים לביצוע היעדים, הגורמים המסייעים ומדדי ההצלחה. כך,

שיתוף פעולה בין ביה"ס והאוניברסיטה הניב תוכנית לימודים במדעי הרוח

לומדים התלמידים על הפילוסופיה והמדעים שהתפתחו במהלכה ועל יצירות האומנות והספרות המרכזיות שנוצרו בה. כמו כן לומדים התלמידים על מעמדן של הדתות, ובמיוחד הדת היהודית, בכל תקופה. עוד נמסר, כי בנוסף לתוכנית, יידרשו תלמידי המגמה ללמוד גם שפה זרה נוספת ושני מקצועות נוספים ממדעי הרוח, למשל; פילוסופיה, מחשבת ישראל, היסטוריה וספרות. את התוכנית למדעי הרוח מלמדים מורים מסגל ביה"ס, שחלק מהם משמשים גם כמרצים באוניברסיטה העברית.

של תלמידים גם במקצועות מדעי הרוח, לאור העובדה כי קרנם של מקצועות אלה ירדה מאוד בשנים האחרונות, והאוניברסיטאות והמכללות להוראה מתקשות לאכלס את החוגים המתמחים בהם. התוכנית היא תלת שנתית ורב תחומית. במסגרת התוכנית רוכשים התלמידים מיומנויות קריאה וכתובה מחקרית ולומדים לימודי תרבות בתקופות; העת העתיקה, ימי הביניים, תקופת הרנסנס, העת החדשה, מודרניזם ופוסט-מודרניזם. בכל תקופה

בראשית השבוע אישרה המזכירות הפדגוגית במשה"ח את התוכנית לבגרות במדעי הרוח, שפותחה כשיתוף פעולה בין הפקולטה למדעי הרוח באוניברסיטה העברית ובין התיכון למדעים ולאומנויות של האגודה למצוינות בחינוך בירושלים. התוכנית, שהיא ברמת 5 יחידות לימוד בבחינות הבגרות, מופעלת השנה כפילוט במגמת מדעי הרוח של התיכון למדעים ולאומנויות. מביה"ס נמסר, כי התוכנית פותחה בשיתוף עם הסגל האקדמי של תוכנית אמירים למצטיינים באוניברסיטה העברית. מטרת התוכנית היא לעודד מצוינות

מהכנס

ועדת החינוך ממליצה; בחינות מיצ"ב אחת לארבע שנים

אמנם מכניסים את ביה"ס ללחץ, אך יש להם ערך מוסף. מנכ"לית הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך, פרופ' מיכל בלר, אמרה בתגובה לטענות אלו, כי התדירות הגבוהה של המיצ"ב הביאה לחרדה ולהיסטריה בבתי"ס. בסיכום הישיבה החליטה ועדת החינוך של הכנסת לתמוך במתכונת המיצ"ב החדשה. הוועדה סברה, כי גם במתכונת זו ניתן יהיה לבדוק בצורה טובה את הישגי מערכת החינוך. עם זאת, המליצה הוועדה למשה"ח, להמשיך ולערוך מידי שנתיים בחינות חיצוניות לבדיקת רמת הקריאה של תלמידי כיתות ב'.

גם יו"ר איגוד מנהלי מחלקות החינוך ברשויות המקומיות, אבי קמינסקי, הביע בדו"ח את תמיכתו במתכונת הקודמת של בחינות המיצ"ב. בשיחה עם קו לחינוך, מוסיף קמינסקי, כי בחינות המיצ"ב מידי שנתיים סייעו למנהלי מחלקות החינוך לקבל בסיס מידע טוב על הישגי ביה"ס. לדעתו, פרק זמן של ארבע שנים בין הבחינות החיצוניות הוא ארוך מידי. גם מנהלת ביה"ס אחווה ברמלה, אורה גבריאל, הביעה תמיכה בדיון במתכונת הקודמת של בחינות המיצ"ב. לדבריה, סייעה הנהגת בחינות המיצ"ב לבית ספרה לעבור תהליך למידה משמעותי. גבריאל הוסיפה, כי המבחנים

ועדת החינוך דנה בשבוע שעבר בהחלטת משה"ח להעביר את בחינות המיצ"ב החיצוניות רק אחת לארבע שנים. בדו"ח בנושא השינוי במתכונת המיצ"ב, שהכין מרכז המידע והמחקר של הכנסת עבור ועדת החינוך, הביע יו"ר ארגון מנהלי בתי"ס היסודיים, זאב דורות, את תמיכתו במתכונת הישנה של הבחינות. לדבריו, לבחינות המיצ"ב יש חשיבות רבה בהיותן בחינות חיצוניות ואובייקטיביות, המאפשרות למנהל לקבל תמונת מצב על ביה"ס. יש לציין, כי דעה זו מנוגדת לדעה הרשמית של ארגוני המורים, שטענו לא אחת, כי פרסום תוצאות המיצ"ב משמש ככלי להכפשת עובדי ההוראה בכלי התקשורת.

ליצירת הקוראים

ניתן לקרוא את עיתון קו לחינוך גם דרך אתר האינטרנט שלנו ללא תוספת תשלום. יש לבצע הרשמה לאתר קו לחינוך < דף הבית > מדורי האתר < כניסה למנויי העיתון > אישור על ההרשמה יישלח בדוא"ל חוזר. כתובת האתר; www.kav-lahinuch.co.il

"מה במוח" - חקר המוח והשלכותיו על הלמידה, החינוך והחשיבה

המוח האחראי לכך אינו ברור עדיין לחוקרים, אך כנראה הוא מבוסס על כך שתאי העצב שבמוח הולכים ונהיים גמישים יותר ככל שיש יותר אימוץ, מה שמיעיל את תפקודם.

"העברה" – מחקרים הראו, כי קיימת חפיפה מסוימת בין רשתות שונות של תאים במוח. החפיפה מאפשרת להשתמש ביכולות שנרכשו בסוג מסוים של מטלות כדי לפתור בצורה יעילה סוג שונה לגמרי של מטלות. המסקנה העולה מכך היא שבסיס ידע רחב בתחום מסוים מסייע ללמידה מהירה ויעילה יותר בתחומים חדשים. כך קורה, שידע קודם בספרות או באומנות, עשוי לסייע ללמידה טובה יותר בגיאומטריה. לדברי פרופ' דודאי, גם תופעה זו ידועה למורים כבר למעלה ממאה שנים, וחוקרי המוח מצאו את המנגנונים האחראים לה רק הרבה יותר מאוחר. "למידה מיומנותית" – במוח נמצאו מרכזים שונים האחראים לשני סוגים של זיכרון; זיכרון מודע וזיכרון אוטומטי או פרוצדוראלי. מחקרים מצאו, שפיתוח הזיכרון האוטומטי מסייע ללמידה בעלת מיומנות. כמו כן מצאו מחקרים, כי חלק ממה שנלמד בצורה מודעת בגיל הרך הופך לאחר מכן, באמצעות ניסיון חוזר ושינון, לזיכרון אוטומטי. ככל שכמות הזיכרון האוטומטי גדולה יותר כך גם יהיה פתרון מטלות קל ומהיר יותר.

פרופ' דודאי מוסיף, כי מסקנות חקר מנגנוני הלמידה שבמוח העניקו למעשה גיבוי לשיטות הוראה, שקיימות כבר שנים רבות; שינון, התנסות ובסיס ידע רחב, ולכן הן לא יביאו לשינוי רב בהוראה של תלמידים רגילים.

לעומת זאת, סייע מאוד חקר מנגנוני הלמידה, ובמיוחד מציאת מיקומם במוח והדרך שבה הם פועלים, לאבחון של תלמידים לקויי למידה וטיפול בהם.

מנגנוני הלמידה שבמוח כוללת; **"ניצול חלונות הזדמנויות בהתפתחות המוח"** – חלקים שונים של המוח מבשילים בתקופות שונות. כל חלק כזה מפקח על תחום אחר של הלמידה שכדאי להתמקד בהוראתו בגיל שבו מוח התלמיד בשל לכך. כך, למשל, המוח בשל לקליטת שפה זרה ברמת שפת אם, רק עד תחילת גיל ההתבגרות. לאחר מכן יכולה אמנם להיות קליטה טובה של השפה, אך לא ברמת שפת אם. לעומת זאת, חלק המוח האחראי לבקרה ושליטה מגיע לבשלות רק בגילאי 17-18, ולכן יש לדחות הוראה של תחומים אלה לגיל זה.

"העושה הוא היודע" – מחקרים שנערכו בשנים האחרונות הוכיחו, כי אצל בעלי החיים, וכנראה גם אצל בני אדם, פועלות רשתות עצביות המחקות את הגירוי שהחושים קולטים. מתברר שככל שמבצעים יותר התבוננות וחקויי כך גם משתפרת קליטת הגירוי. המסקנה הנובעת מכך היא, שחקויי ושינון חיוניים להבנת מטלה, כמו שגם סברו המורים במשך אלפי שנים. זאת בניגוד לדעה הרווחת כיום, ששינון וחקויי אינם תורמים ללמידה אמיתית.

"למידה מרווחת לעומת למידה אחודה" – מחקרי המוח הוכיחו, כי המוח קולט טוב יותר למידה מרווחת (למידה בפרקי זמן קצרים שביניהם יש הפסקות) מאשר למידה אחודה (למידה הנמשכת פרק זמן ארוך ללא הפסקות). גם למסקנה זו הגיעו אנשי החינוך הרבה לפני החוקרים, כפי שמוכיח מבנה יום הלימודים הכולל הפסקות בין השיעורים.

"למידת הלמידה" – מחקרים מצאו, כי פרק הזמן שלוקח למוח להגיע לפתרון בסוגים מסוימים של מטלות, למשל במתמטיקה, הולך ומתקצר ככל שמתקיים אימוץ רב יותר במטלות דומות. מנגנון

חקר המוח והשלכותיו על הלמידה, החינוך והחשיבה נדונו ביום עיון שערכו השבוע מכון מופ"ת ומטה. חלקו הראשון של יום העיון הוקדש לתיאור של מבנה המערכת העצבית והמוח ותפקודם ולסקירה של חקר המוח העדכני ביותר המתבצע ברחבי העולם. בחלקו השני של היום קישרו המרצים בין חקר המוח לבין סגנונות חשיבה ואבחון האחראים ללמידה. את יום העיון חתמה הרצאתו של ראש המחלקה לנוירולוגיה במכון ויצמן למדע, פרופ' ידן דודאי, שניסתה לענות על השאלה "האם ניתן לייבא את מסקנות חקר המוח לכיתת הלימוד?". פרופ' דודאי הטיל ספק באפשרות להעביר את ממצאי חקר המוח לכיתת הלימוד. לטענתו, אין עדיין תוצרים של חקר המוח שניתן ליישם בכיתות, לפחות לא בדור הנוכחי. לדבריו העולם אמנם מוצף בערכות לימוד המבוססות לכאורה על חקר המוח, ומבטיחות כל מיני דרכים חדשניות ללמידה, אולם מרביתן מחזקות רק את חשבון הבנק של מי שמוכר אותן. פרופ' דודאי מוסיף, כי קיים עדיין פער אדיר בין התקדמות המחקר המדעי וקצב ההשתנות של מערכות ארגוניות-חברתיות ובהן מערכת החינוך.

למרות זאת, אומר דודאי, כי הבנה של פעולת המוח יכולה לסייע רבות להוראה. לדבריו מצאו מחקרים נוירולוגים בשנים האחרונות את מנגנוני המוח האחראים לתחומים שונים של למידה, והתברר שחלק גדול מהם תומכים בשיטות למידה שכבר קיימות שנים רבות במערכות החינוך. מסתבר שלאורך השנים הבינו המורים אינסטינקטיבית את פעולת מנגנוני המוח והשתמשו בהם לפיתוח שיטות למידה – הרבה לפני שהוכח קיומם של מנגנונים אלה ונמצא מיקומם המדויק במוח. לדברי דודאי, הוראה הנתמכת על ידי

מנהלי מחלקות החינוך ידונו בערכים במערכת החינוך

כל היום". בהשתלמות מנהלי מחלקות החינוך ישאו דברים גם; שרת החינוך, יולי תמיר, יו"ר מרכז השלטון המקומי, עדי אלדר, ראש עיריית חיפה, יונה יב, מנהל מחוז חיפה במשה"ח, אהרון זבידה, מזכ"ל הסתדרות המורים, יוסי וסרמן, יו"ר ועדת החינוך של מרכז השלטון המקומי וראש עיריית הרצליה, יעל גרמן, יו"ר איגוד מנהלי מחלקות החינוך, אבי קמינסקי, ועוד.

פי סולם ערכים". בשאר ימי ההשתלמות יידונו הקשרים של מחלקות החינוך עם גורמים שונים בקהילה, כמו ההורים, גופים כלכליים וציבוריים, מוסדות אקדמיים ועוד. כמו כן יסקור מנכ"ל מרכז השלטון המקומי, יעקב אלמוג, את מערכת החינוך מנקודת המבט העכשווית של הרשויות המקומיות. מנכ"ל משה"ח, שמואל אבואב, ירצה בנושא "אחריות מערכתית לחינוך הילד לאורך

היום הראשון של ההשתלמות השנתית של מנהלי מחלקות החינוך ברשויות המקומיות, שתתקיים באמצע החודש הבא בחיפה, ייוחד השנה לנושא הערכי; במושב הראשון תתקיים הרצאתו של הסוציולוג, פרופ' עוזי אלמוג, מאוניברסיטת חיפה, בנושא "הערכים המניעים את החברה הישראלית". מושב נוסף באותו יום יוקדש לסדנאות עמיתים בנושא "עבודת אגף החינוך על

משה"ח מכחיש קיומו של סעיף מפלה בהנחיות ההערכה החדשות בחינוך גופני

שנת הלימודים מידע בכתב כיצד מתבצעת ההערכה בחינוך הגופני, על המבחנים שאותם יעברו במהלך השנה ועל הכללים במתן הציון. החוזר גם מורה למורים לחינוך גופני לערוך מבחן עיוני בנושא ספורט ובריאות, המקנה 10 נקודות בציון בתעודה, זאת בנוסף למבחני הכושר הגופני המקנים אף הם 10 נקודות בציון. בכיתה י"ב יתקיים מבחן עיוני מסכם בידע ובהבנת החינוך הגופני בנושאים; פיסולוגיה של המאמץ, תורת הכושר הגופני, שמירת הבריאות, מניעת התמכרויות ותזונה נכונה. במקרים מיוחדים יוכלו תלמידים להכין עבודת גמר במקום המבחן.

בשיעורי ההתעמלות. לשאלת קו לחינוך האם אין הקריטריון הזה מפלה לרעה תלמידים, שאין באפשרות הוריהם לממן להם חוגים לספורט, נמסר ממה"ח, כי לטענה כזו אין שחר. במשרד מבהירים, כי ההנחיות, להוספת בונוס לתלמידים המשתתפים בפעילויות ספורט בשעות הפנאי, מתייחסות לפעילויות ספורט המתקיימות במתנ"סים, במועדונים ובתיה"ס ובחוגים הממומנים על ידי המשרד. סעיפים נוספים בחוזר מנחים לשקיפות מידע לגבי מרכיבי הציון בחינוך גופני. על פי סעיפים אלה, יקבלו התלמידים בתחילת

חוזר מנכ"ל משה"ח, שפורסם בחודש שעבר, מציב קריטריונים חדשים למתן ציון במקצוע החינוך הגופני. נושא החוזר הוא "הערכת תלמידים ותלמידות בחינוך הגופני בכיתות ג'-י"ב" (תשס"ז/31א). החוזר נכנס לתוקפו בתחילת נובמבר. על פי אחד מהקריטריונים בחוזר, יוענק בונוס של 10 נקודות בציון לתלמידים שיבאו אישורים על פעילות גופנית שבה הם משתתפים בשעות הפנאי. על הפעילות להתבצע לפחות במשך שעתיים בשבוע. מטרת הקריטריון היא לעודד את התלמידים לפעילות גופנית נוספת מעבר לזו המתקיימת

פרויקט YRF בגן יבנה מתרחב לחטיבת הביניים

דיאלוג קבוע בין מורי הפרויקט והמורים בבי"ס. בכל בי"ס יש מורה מקשרת לפרויקט, שתפקידה לבדוק אם התלמידים המשתתפים בפרויקט משפרים את הישגיהם בלימודים. השנה מציע הפרויקט להורי התלמידים השתתפות בסדנת הורות של מכון אדלר, בעלות סמלית. קרן YRF, המפעילה את הפרויקט, נוסדה בשנת '89 בניו יורק על ידי אנשי עסקים יהודים צעירים. מטרת הפרויקט היא להעניק הזדמנות שווה בלימודים לתלמידים ממשפחות מעוטות יכולת, שאין באפשרותן לממן שיעורי עזר.

משתתפים השנה 154 תלמידים מבתי"ס היסודיים; אילן רמון, בן גוריון, מכבים וסיני, ומחטיבת הביניים אורט רבין. במסגרת הפרויקט מקבלים התלמידים שיעורי תגבור במתמטיקה, עברית ואנגלית, שלוש פעמים בשבוע. השיעורים נערכים בקבוצות קטנות, לאחר סיום יום הלימודים. הפרויקט כולל ארוחה חמה. כל שיעור מסתיים במבדק ובמשוב. התלמידים גם משתתפים שלוש פעמים בשנה במבחן מקיף בכל אחד מהמקצועות. תוכנית הלימודים של הפרויקט גזורה מתוכנית הלימודים של משה"ח. כמו כן מתקיים

פרויקט YRF (Youth Renewal Fund) לתגבור לימודי של תלמידים מעוטי יכולת, מתרחב השנה בגן יבנה. הפרויקט, שבו השתתפו עד כה כיתות ד'-ו' בבתי"ס היסודיים ביישוב, יכלול גם את כיתות ז'. הפרויקט החל בשבוע שעבר את שנתו השלישית ביישוב. ממועצת גן יבנה נמסר, כי דפי המשוב שהועברו למשתתפי הפרויקט ולהוריהם מלמדים על שביעות רצון שלהם ממנו. כמו כן מצביעים מבחני מעקב, המתקיימים במהלך השנה במסגרת הפרויקט, על שיפור בהישגי התלמידים. בפרויקט YRF בגן יבנה

יזמיו אינוכיו

התלמידים כלים להתמודדות עם קונפליקטים. בתום הקורס התקיים בביה"ס טקס חגיגי, שבמהלכו הוצגו חברי הקבוצה בפני כל תלמידי ביה"ס, וקיבלו תעודת מגשרים. המגשרים הצעירים כבר החלו לפעול, בזמן ההפסקות, בחדר גישור, שהוכשר למטרה זו בביה"ס.

■ התלמידים מגשרים בין חבריהם בהפסקות - קבוצת תלמידים מכיתות ה'-ח' בבי"ס עתיד ברמת גן, הוכשרה לאחרונה לשמש כמנהיגות מגשרת בסכסוכים הפורצים בין תלמידי ביה"ס. הקבוצה השתתפה בקורס גישור לאחר שעות הלימודים, שבמהלכו רכשו

■ התלמידים מתנדבים בקהילה בתמורה לשיעורי תגבור - לפני כארבע שנים נהרג בתאונת דרכים תלמיד י"ב מתיכון הרטמן בירושלים, תני גודמן. לזכר התלמיד, שנהג לסייע לחבריו בלימודיהם, פתח המרכז הקהילתי, גינות העיר, בירושלים מרכז הכנה לבגרות. במרכז מתקיים פרויקט תגבור לתלמידים ששמו "מרתוני", המשלב תרומה לקהילה. במסגרת הפרויקט מעבירים מורים מקצועיים בהתנדבות שיעורי עזר וקורסי תגבור אינטנסיביים במקצועות הבגרות. בתמורה לסייע בלימודים ממשויכים התלמידים את שרשרת הנתינה, בפעילות למען הקהילה. התלמידים מתנדבים בעשרות ארגוני חברה ורווחה בעיר, כמו מד"א, המשמר האזרחי, המינהלים הקהילתיים ועוד. השנה הוחלט, כי בנוסף לפעילויות ההתנדבות הרגילות יירתמו התלמידים גם להקמת גינה קהילתית במרכז. בפרויקט משתתפים כ-45 מורים ו-250 תלמידים מרחבי ירושלים.

רגשות שהם חשים בעקבות המלחמה. במקביל למדו התלמידים בביה"ס על המחזוריות בטבע, ועל תהליך ההתחדשות שלו. מתוך פעילויות אלו עלה הרעיון לשתול יער חדש, שאותו יטפחו התלמידים. עוד נמסר, כי ביה"ס ילווה את צמיחת היער בפעילויות שונות במהלך השנה. בט"ו בשבט, למשל, יטעו התלמידים ביער עצים נוספים. כמו כן יכינו התלמידים בסיוע הקק"ל שלטים שבהם מידע על סוגי העצים ביער ועוד. במסגרת שיעורי המדעים ושיעורי החקלאות גם יעקבו התלמידים אחר צמיחת העצים.

■ מתמודדים עם טראומת המלחמה בנושאת יער - בי"ס אופק בכרמיאל החליט להתמודד בדרך יצירתית של התחדשות עם התחושות הקשות שהותירה המלחמה בצפון בקרב התלמידים. במהלך השבועות האחרונים נטעו תלמידי ביה"ס, ביחד עם הוריהם והמורים, 300 עצים באזור כרמיאל. המתחם שבו ניטעו העצים ייקרא "יער אופק", על שם ביה"ס. לביצוע הפרויקט סייעו עיריית כרמיאל, החווה חקלאית המקומית והקק"ל. מעיריית כרמיאל נמסר, כי לנטיעת היער קדמו מפגשים בביה"ס, שבמהלכם חשפו התלמידים

הזנחה של תלמידים לקויי למידה הובילה אותם לפשע

העצמי שלהם, והובילה לתחושת ייאוש, לנשירה מביה"ס ולפנייה לעבריינות. מסקנת המחקר היא, כי טיפול בלתי הולם של המערכת החינוכית בלקויי הלמידה הוביל לנשירתם ממערכת החינוך ולפנייה לפשע. לדברי החוקרים מציב המחקר שאלות מהותיות – חברתיות, פוליטיות, מוסריות וכלכליות – בפני מערכות החינוך והרווחה בישראל. החוקרים גם סבורים, כי למרות ההכרה, בשנים האחרונות, בבעיית לקויות הלמידה, והניסיון לסייע לתלמידים הסובלים ממנה, עדיין מערכת החינוך לא תומכת בהם במידה הראויה. החוקרים טוענים, כי השקעה גדולה יותר של מערכת החינוך בלקויי למידה עשויה למנוע פנייה של חלק מהם לעבריינות. המחקר ותוצאותיו מתוארים בספר ששמו "לקויות למידה בקרב אסירים בישראל – כתב אישום", שיצא בקרוב לאור.

הישראלית. המחקר התבצע בשני חלקים; בחלק הראשון נערכו לאסירים מספר אבחונים למציאת לקויות למידה. החלק השני כלל ראיונות עומק, שהתמקדו בהיסטוריה הלימודית של האסירים. המחקר מצא, כי 69.9% ממשתתפי המחקר סבלו מלקויות למידה בינוניות עד קשות. לשם השוואה, שיעור בעלי לקויות למידה באוכלוסייה הרגילה הוא כ-15% לכל היותר. יש לציין, כי במחקרים שנערכו בארה"ב ובסקנדינביה נמצא, שיעור אסירים לקויי למידה הדומה לשיעור לקויי הלמידה באוכלוסייה הכללית. המחקר גם מצא קשר חזק בין גיל תחילת העבריינות אצל האסירים, כפי שהופיע בתיקיהם האישיים, לבין גיל הנשירה שלהם מביה"ס. האסירים גם הביעו בראיונות במידה עזה את התחושה שהזנחתם הלימודית המתמשכת בביה"ס פגעה בדימוי

של תלמידים לקויי למידה על ידי מערכת החינוך הייתה גורם מרכזי לפנייתם לעולם הפשע, זו מסקנתו של מחקר רחב היקף, שערכו לאחרונה ד"ר עמלה עינת, פסיכולוגית וחוקרת לקויות למידה במכללת תל חי, והקרימינולוג ד"ר תומר עינת. לדברי עורכי המחקר, מדובר במחקר חלון, שכמוהו נערכו עד כה רק שניים בעולם; בארה"ב ובסקנדינביה.

המחקר בדק מהו אחוז הסובלים מלקויות למידה בקרב האסירים בישראל, וניסה לגלות האם קיים קשר ישיר בין לקויות למידה לעבריינות. כמו כן, בחן המחקר את "ההיסטוריה" של האסירים לקויי הלמידה במערכת החינוך. במחקר השתתפו אסירים משבעה בתי סוהר. כל האסירים הם ילידי הארץ, ששפת אמם היא עברית, ואשר התחנכו במערכת החינוך

בארה"ב; גורמי חינוך וקהילה שותפים להגדרת דמות ביה"ס העתידי

החברתיים והכלכליים התכופים במאה ה-21, תלויה בשיתוף הפעולה של ביה"ס, הבית והקהילה. האתר גם כולל עצות והנחיות למי שמעוניין לקחת חלק בתהליך גיבוש החזון, כמו מיהם גורמי הקהילה המקומית שרצוי לשתף בקבוצת דיון בנושא. כתובת האתר: <http://www.school2-0.org>

אינטרנט מיוחד. האתר כולל תרשים המתאר את מבנה ביה"ס העתידי, על פי עמדת משה"ח. בין היתר מציג האתר את תפקידו של כל אחד מגורמי החינוך בעתיד; מורים, הורים, תלמידים, קהילה, אנשי החינוך, קובעי המדיניות, אנשי מינהל וטכנולוגיה ועוד. באתר מוסבר, כי הצלחת התלמידים, והשתלבותם בשינויים

משה"ח האמריקני החל בפרויקט חדש, שמטרתו לגבש חזון חינוכי שיתמקד בדור הבא של בתיה"ס. הפרויקט נקרא School 2.0. משה"ח האמריקני מעניק מסגרת כללית לתוכנית, ומבקש מקהילות החינוך ברחבי המדינה לספק רעיונות ותכנים המשקפים את חזונם לגבי המבנה הרצוי של ביה"ס העתידי. למטרה זו הוקם אתר

הצלחה במתמטיקה; להתמקד בחשיבה מתמטית כבר בגילאים הנמוכים

הנלמדים בצורה שטחית, או כפי שמגדיר המאמר "ברוחב של מייל – אך בעומק של אינץ'". המאמר מסכם, כי מתמטיקה היא אמנם מקצוע שקשה ללמוד, אבל לתלמידים שלא למדו אותו ברמה נאותה יהיה קשה עוד יותר להצליח בלימודים גבוהים ובשוק העבודה של המאה ה-21. המאמר טוען, כי הוראת מתמטיקה שתדרוש מהתלמידים רמה גבוהה של מחשבה, כבר בגילאים המוקדמים של ביה"ס, תתרום להישגים גבוהים יותר שלהם במקצוע זה. כדי להשיג מטרה זו צריכים בתיה"ס להעסיק מורים שהוכשרו להוראת המקצוע כראוי, וללמד תוכניות לימודים המציבות סטנדרטים גבוהים למיומנויות בסיסיות, אך גם לחשיבה. כתובת האתר: <http://www.aera.net>

במדינות האחרות נמנעו המורים מלתת לתלמידים מטלות הדורשות רק יכולת חישוב בסיסית של תרגילים. המורים במדינות אלו נתנו לתלמידים מטלות הדורשות יכולת תפיסה והבנה גבוהה, למשל של פתרון בעיות, הסקת מסקנות ונימוקן ועוד. לעומת זאת, המטלות שניתנו לתלמידים האמריקנים כללו בדרך כלל פתרון תרגילים בהתאם לחוקים שהמורה לימד בתחילת השיעור. התרגול דרש מהתלמידים להיות צמודים לחוקים ולהפעיל רק רמת הבנה מועטת. השוואה בינלאומית נוספת מצאה, כי במדינות שבהן הישגי התלמידים במתמטיקה גבוהים, כוללת תוכנית הלימודים נושאי לימוד מעטים הנלמדים בצורה יסודית. לעומת זאת, תוכנית הלימודים האמריקנית כוללת הרבה מאוד נושאים

העלאת הסטנדרטים לחשיבה והבנה מתמטית, הנדרשים מתלמידים בכל חטיבות הגיל, תשפר את הישגיהם במתמטיקה ואת סיכוייהם להצליח בלימודים אקדמיים ובשוק העבודה, זוהי מסקנתו של מאמר שמתפרסם החודש באתר "האיגוד האמריקני למחקר חינוכי" (American Educational Research Association). המאמר, ששמו "לעשות מתמטיקה: דרישות קוגניטיביות עושות את השינוי", מתאר בין היתר תוצאות מחקר בינלאומי, שהשווה את הוראת המתמטיקה בשבע מדינות ובהן ארה"ב. במחקר התגלה, כי רמת הישגים של התלמידים האמריקנים הייתה נמוכה במידה ניכרת מרמת שאר המדינות שהשתתפו במחקר. המחקר מצא גם הבדל מרכזי בין דרך ההוראה בכל המדינות האחרות לבין ההוראה בארה"ב;

מחוז צפון

■ **תפור עלי** – 70 גני ילדים בצפון ישתתפו השנה בתוכנית לחינוך לשמירת הבריאות, "תפור עלי", העוסקת בקידום הבריאות והתזונה הנכונה. הגנים המשתתפים בתוכנית נמצאים ביישובים; יקנעם, עפולה, מגדל העמק, עכו, ירכא, ג'וליס, אבו סנא, המועצה האזורית עמק יזרעאל והמועצה האזורית גליל עליון. בקרוב ישתתפו הגננות בהשתלמות מרוכזת בת ארבעה ימים על התוכנית. מהמחוז נמסר, כי בכנס הפתיחה השנתי של התוכנית בצפון, שהתקיים בשבוע שעבר, השתתפו מחברת התוכנית, זיוה אמיר, וסופרת הילדים, דתיה בן דור.

מחוז חיפה

■ **יום חוויתי** – 30 סטודנטים מהמסלול להוראת המדעים במכללת גורדון לחינוך בחיפה, יערכו ביום רביעי הבא יום פעילות חוויתי במדע בבתי"ס היסודיים בשדרות. מהמכללה נמסר, כי הפעילות תתקיים בכל תשעת בתי"ס היסודיים בעיר, כולל בתי"ס החרדיים. היום החוויתי יכלול הפעלות עם בעלי חיים ולימודים על הצמחים. את הפעילות יזמה ראש המסלול למדעים במכללה, ענת יעקובוביץ. גם אגודת הסטודנטים של מכללת גורדון נרתמה לפעילות, וחבריה הכינו שקיות ממתקים, שיחולקו במהלך היום לתלמידים.

■ **תעודת הוקרה** – מאור מוצפי, בוגר מחזור תשס"ו של ב"ס כפר גלים, שבמועצה האזורית חוף הכרמל, זכה בשבוע שעבר בתעודת הוקרה על הצטיינות בפיזיקה. התעודה הוענקה למוצפי על ידי מנכ"ל משה"ח, שמואל אבואב, בטקס הוקרה לתלמידים שזכו בתחרויות בינלאומיות בשנת תשס"ו. הטקס התקיים באוניברסיטת תל אביב. התלמיד השתתף אשתקד בנבחרת התלמידים הישראלית, שזכתה מקום הראשון באולימפיאדה לפיזיקה באוזבקיסטן.

מחוז מרכז

■ **ביקור** – מנכ"ל משרד החינוך, שמואל אבואב, ערך לאחרונה ביקור בלוד. במסגרת הביקור השתתף אבואב בישיבה בנושא הישגי מערכת החינוך בעיר, שערך ראש העיר, בני רגב. בישיבה השתתפו גם מנהלת המחוז, ד"ר סולי נתן, ראשי מינהל החינוך

בעירייה, חברי ועד ההורים העירוני, מנהלי בתי"ס ומפקחים. מעיריית לוד נמסר, כי ראש העיר אמר בישיבה, שמשה"ח אינו מקפח את לוד בתקציבים וביקש מהמנכ"ל לפעול להארכת תוכנית התמיכה של משה"ח במערכת החינוך בלוד בשלוש שנים נוספות. רגב גם ציין את שיתוף הפעולה ההדוק של העירייה עם מחוז מרכז של משה"ח. אבואב התבקש בישיבה לסייע לעירייה ליצור אחידות במערכת החינוך המקומית, שבה קיימים בתי"ס על יסודיים מקיפים שש שנתיים לצד חטיבות ביניים. כמו כן התבקש מנכ"ל משה"ח לסייע בהקמת ב"ס על יסודי שש שנתי למגזר הערבי בעיר. בישיבה גם הוצגו תוצאות מבחני המיצ"ב שנערכו בתשס"ו בלוד. על פי התוצאות, עלו הישגי התלמידים במידה ניכרת כמעט בכל מקצועות הלימוד לעומת הבחינות שהתקיימו שנתיים קודם לכן. כמו כן חל שיפור באקלים בתי"ס בעיר.

■ **תקציב** – מועצת שוהם אישרה בשבוע שעבר את תקציבה לשנת 2007. תקציב החינוך של היישוב יעלה בשנה הקרובה ב-9%, מ-33.5 מיליון ש"ח ל-36.54 מיליון ש"ח. ההשקעה בחינוך של המועצה תהיה כ-45% מתוך תקציבה הכולל, שיעמוד על 81 מיליון ש"ח. אגף החינוך והקהילה של שוהם פרסם, כי ב-2007 יפעיל במספר פרויקטים חדשים ובהם; היערכות לפתיחת ב"ס על יסודי ממלכתי-דתי ביישוב, הפעלת תוכנית מידה והערכה מעצבת בבתי"ס, פתיחת מרכז תגבור, פיתוח תוכניות לטיפול בתלמידים לקויי למידה, הטמעת האמנה החינוכית היישובית בבתי"ס ובקהילה, ועוד.

■ **שיפוצים** – עיריית נתניה השלימה בחודש שעבר שיפוצים מקיפים בשני בתי"ס ותיקים בעיר. בבתי"ס היסודי ממלכתי-דתי יבנה שופצו חזיתות המבנים והועתקה הכניסה למקום נגיש יותר לתלמידים. כמו כן הותקנו גדרות חדשות לביה"ס ובחצרו הוצבו ספסלים ורמפות לנכים. בבתי"ס העל יסודי שרת הוחלף גג האסבסט הישן בגג בטוחותי. בשיפוצים הושקעו למעלה משני מיליון ש"ח.

מחוז תל אביב

■ **פרס החינוך** – הערים קריית אונו ורמת השרון נבחרו לאחרונה כמועמדות המחוז לפרס החינוך היישובי הארצי. בסוף החודש שעבר ביקרה בשתי הערים ועדת הפרס של משה"ח בראשותו של סמנכ"ל בכיר למינהל

ולמשאבי אנוש, ד"ר גד אבקסיס. במהלך הביקורים נפגשו חברי הוועדה עם ראשי הערים, שהציגו בפניהם יוזמות חינוכיות עירוניות במספר תחומים. מנהלת המחוז, אורלי פרומן, בירכה את ראשי הערים ואמרה, כי הגשת מועמדותם לפרס מעידה על מערכות החינוך המצוינות שהם מנהלים. ועדת הפרס ביקרה בחודש שעבר בכ-10 רשויות מקומיות ברחבי הארץ, שהגיעו לשלב הגמר של תחרות פרס החינוך היישובי. מבין המועמדות ייבחרו שש הרשויות שיזכו בפרס.

■ **צעדה** – כ-1,000 תלמידים מחולון השתתפו בסוף החודש שעבר בצעדה נגד אלימות, שהתקיימה ברחובותיה הראשיים של העיר. הצעדה נערכה במסגרת אירועי שבוע הנוער העירוני. סיסמת הצעדה הייתה "אנחנו הרוב, אנו אוהבים את החיים". מעיריית חולון נמסר, כי לאורך מסלול הצעדה עודדו תושבי העיר את התלמידים במחאות כפיים.

מחוז דרום

■ **טיפים לטיפוח** – תלמידי ביה"ס הטכנולוגי, עמל דימונה, השתתפו לאחרונה באירוע הוקרה לוותיקי העיר בשם "דימונה צועדת עם הגיל". במסגרת האירוע הציבו תלמידי מגמת עיצוב השיער והאיפור של ביה"ס עמדות לטיפוח החן ולעיצוב שיער ברחבת המתנ"ס הקהילתי של היישוב. בפיקוח מוריהם סיפרו התלמידים ואיפרו את הקשישים שביקרו באירוע, והעניקו להם "טיפים" לטיפוח המראה.

■ **זכה** – תיכון רבין בבאר שבע זכה בסוף החודש שעבר בפרס קרן צ'רלס קלור להוראת השפה האנגלית. הפרס שבו זכה ביה"ס הוא מרכז ללימוד השפה האנגלית ובו מעבדת מחשבים מתקדמת וליווי והנחה ממומחית לשפה האנגלית לצוות המורים לאנגלית. הפרס להוראת השפה האנגלית הוא פרויקט משותף של קרן קלור, החוגגת השנה 40 להיווסדה, ושל המכון לחקר הטיפוח בחינוך באוניברסיטה העברית והמועצה הבריתית. הפרס הוענק ל-10 בתי"ס על יסודיים הפועלים בחסות אגף שח"ר במשה"ח ואשר מרבית תלמידיהם אינם לומדים אנגלית ברמה של חמש יחידות לימוד. מטרת הפרס היא לקדם את התלמידים בבתי"ס לרמת חמש יחידות לימוד באנגלית, מה שיקל עליהם בעתיד להתקבל ללימודים אקדמיים.